

11. tétel

11. Mi a gazdaság? Sorolja fel az alapkategóriákat és értelmezze őket! Határozza meg a termelés fogalmát, sorolja fel tényezőit! Csoportosítsa a gazdasági javakat!

Kulcsszavak, fogalmak:

- A gazdaság fogalma
- A gazdaság alapkategóriái
- Termelési tényezők (természeti erőforrások, humán erőforrások, munka, tőke)
- A gazdasági javak csoportosítása különböző szempontok szerint

Gazdaság fogalma: A társadalom anyagi létszférája, az anyagi javak és szolgáltatások előállításával, elosztásával, forgalmazásával és fogyasztásával összefüggő jelenségek és kölcsönhatások összessége.

Gazdasági alapkategóriák

1. **Piac:** A piac mindig egy adott áru cseréjének, adásvételének a színtere, ahol a termék vagy szolgáltatás iránt érdeklődők és az azokat eladásra kínálók találkoznak.

Piaci csere szereplői:

- **vevő:** Azért jelenik meg a piacon, hogy javakat és szolgáltatásokat vásároljon szükségletei kielégítésére.
- **eladó:** Azért jelenik meg a piacon, hogy a többletét eladja.

Piaci csere tárgya: Az áru, ami lehet termék vagy szolgáltatás. Lehet bármi, amit valaki hajlandó eladni, amit más hasznosnak talál és ezért hajlandó fizetni.

2. **Kereslet:** Egy termék piaci kereslete azt fejezi ki, hogy az összes vásárló különböző lehetséges piaci árak mellett mennyit akar és képes együttesen megvásárolni.
3. **Kínálat:** Egy termék piaci kínálata azt fejezi ki, hogy az összes termelő különböző lehetséges piaci ár mellett, mennyit akar és képes együttesen eladásra termelni az adott termékből.
4. **Ár:**
  - **piaci ár:** Valamely termék, piacon érvényesülő tényleges ára, amely az eladók és a vevők viszonyától függően változik.
  - **egyensúlyi ár:** Az a kitüntetett piaci ár, amely mellett a termék kereslete és kínálata éppen megegyezik.

Termelés fogalma: Az emberi szükségletek kielégítésére alkalmas javak előállításának folyamata.

Termelési tényezőnek nevezzük a termékek és szolgáltatások előállításánál során felhasznált gazdasági erőforrásokat.

1. **Munka:** elsődleges termelési tényező. Tudatos emberi tevékenység eredménye. A munkaerő az ember szellemi, fizikai képességeinek összessége, amelyeket a termelés során felhasználhat. A munka ára a munkabér.
2. **Természeti tényezők:** elsődleges termelési tényező. A természetben szabadon rendelkezésre állnak, természetes formájukban alkalmasak termelési célokra (pl: termőföld, erdő, víz, éghajlat)
3. **Tőke:** másodlagos tényező. Emberi tevékenység által létrehozott javak.

Leggyakoribb formái: eszközök, gépek, épületek, pénz, energia, alapanyagok.

Tőke lehet: álló tőke – hosszú időre befektetett, több üzleti év múlva megtérülő. Forgó tőke – egy üzleti éven belül megtérülő. Tőke javak ára a kamat.

4. **Vállalkozó:** Kiemelt vagy különleges termelési tényező, a termelési folyamatot, az összes többi tényező beszerzését, felhasználását eldöntő és összehangoló termelési tényező.
5. **Információ:** A legértékesebb termelési tényező. A racionális gazdálkodási folyamatot elősegítő tényező.

Gazdasági javak csoportosítása

1. Eredete, mennyisége szerint

- **szabad javak:** természetben megtalálható, mennyiségük korlátlan, eredeti állapotukban fogyaszthatók, ingyenesek (pl. napfény)
- **gazdasági javak:** gazdaság termeli, mennyiségük szűkös, át kell alakítani, fogyasztásra **alkalmassá kell tenni, fizetni kell érte**

2. Tárgyi formája szerint

- **termék:** pl. szappan
- **szolgáltatás:** pl. kozmetika

3. Felhasználás szerint:

- **termelési eszköz:** más javak előállítására szolgálnak
- **fogyasztási cikkek:** közvetlenül szolgálják az emberi szükségletek kielégítését

4. Az elsajátítás módja szerint

- **magánjavak:** otthoni fogyasztás
- **közjavak:** többen egyszerre fogyasztják (pl. oktatás)
- **vegyes javak:** egyes személyek kizárhatók belőle (pl. autópálya)